

Natursyn

Oplæg for **Grønt Dialogforum,**
Bornholm

Peter Stubkjær Andersen

Lektor på Københavns Universitet,
Institut for Geovidenskab & Naturforvaltning
19. september 2025

Natursyn?

INDLAND

Vidne: Naturhærværk øgede ejendoms værdi med halvanden million

Mæglervurdering satte pris på værdi af hærværk. Tiltalte nægter sig skyldige.

Sådan så det beskyttede moseområde ved Kolding ud efter rydningen, da DR besøgte området i maj 2023. (Foto: © Peter Øvad Halkjær - DR)

LÆS OP ORDBOG TEKST

AF
Asta Holst Bach
Søren Rahbek

IGÅR KL 17:50

Engang var det en helt særlig og sjælden type mose, men nu er det spejlblankt vand og en græsplæne.

Indland

'Voldsomt' jordarbejde har øget risikoen for jordskred: 'Klart det værste naturhærværk, jeg har set'

Geolograpport anslår at 4.000 kubikmeter jord er blevet flyttet ved skrænt ved Brejning. En bakke er fjernet ved arbejdet.

Før og efter-billeder arbejdet ved skrænten. Før-billedet er fra 2024. (Foto: © Skraafoto, Skraafoto / Foto: © Dr, DR)

DR (24. feb. 2025): <https://www.dr.dk/nyheder/indland/vidne-naturhaervaerk-oegede-ejendoms-vaerdi-med-halvanden-million>

DR (27. maj 2025): <https://www.dr.dk/nyheder/indland/voldsomt-jordarbejde-har-oeget-risikoen-jordskred-klart-det-vaerste-naturhaervaerk>

Natursyn - Agenda

Oplæg (ca. 45 minutter) og **Drøftelse** (ca. 10 minutter)

- **Introduktion til Natursyn**

- Den antropocæne tidsalder
- Hvad er natursyn?
- Et historisk blik på natursyn

- **“Modeller” for Natursyn**

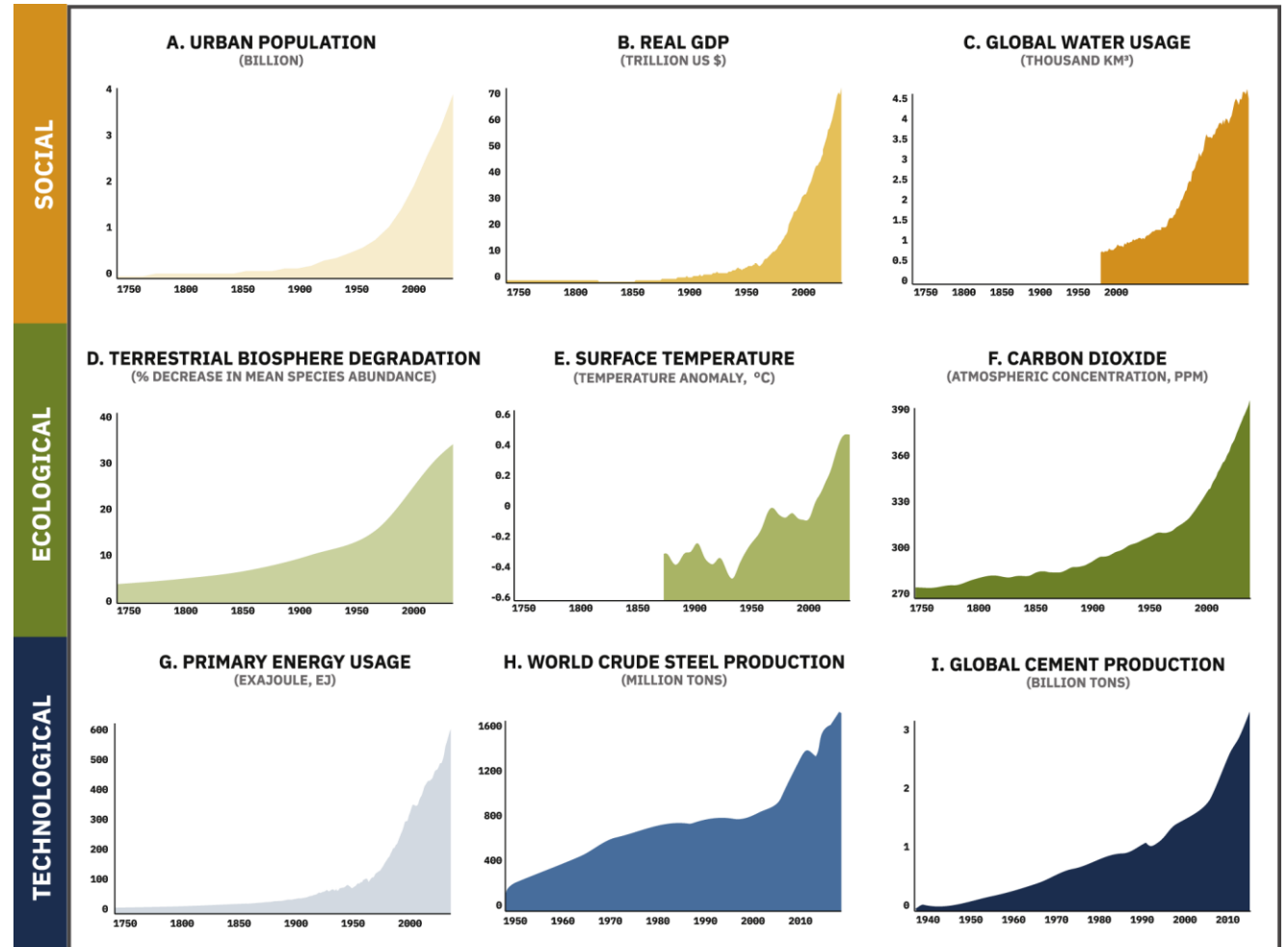
- Naturværdier og bæredygtighed (Pascual et al. 2024: Diverse values of nature for sustainability)
- Hvorfor naturen betyder noget (Himes et al. 2024: Why nature matters)
- “Naturer” i stedet for natur (Vidal et al. 2024: Natures instead of nature)
- Værdi-livsrammer (O’Connor & Kenter 2019: Making intrinsic values work)

- **Drøftelse & Opsamling**

- Mit og dit natursyn – kan vi komme det nærmere?

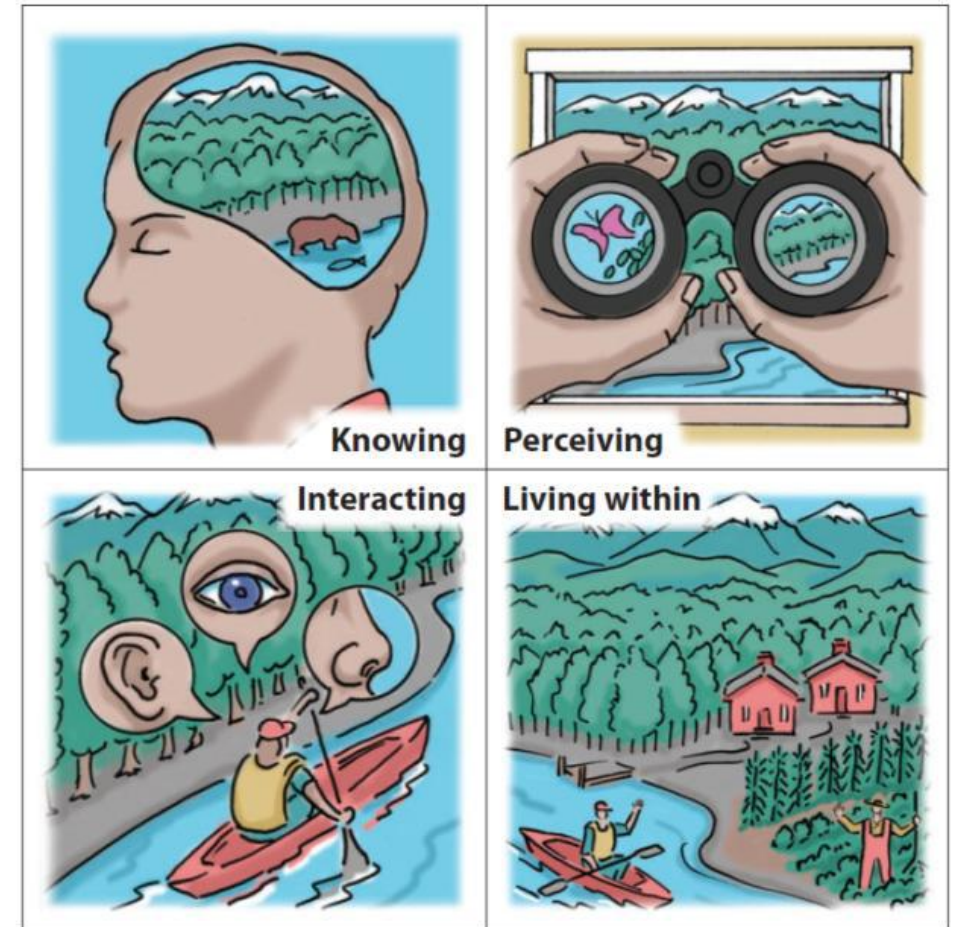
Den antropocæne tidsalder – et udgangspunkt?

- **"The Anthropocene":**
Menneskets epoke eller tidsalder (i geologisk tidsregning)
- **"Menneskelige aktiviteter**
udøver stigende indflydelse på miljøet på alle skalaer og **udkonkurrerer på mange måder naturlige processer.**"
(Crutzen, 2006)
 - Vi påvirker!
 - Bæredygtigheden er udfordret!

Hvad drejer natursyn sig om?

- **Definition**
 - “En person / en gruppe af personers **selvindlysende antagelser** om de **naturlige omgivelser** og **den mest hensigtsmæssige måde** at forholde sig til dem på”
- Natursyn drejer sig om vores **relation til naturen** (og hvad natur er...)
- Alle har et natursyn – men er der bevidsthed om det?
 - - kan som oftest ikke beskrives af personen / personerne selv, men kan afdækkes via deres praksis!

Illustrations fra Russel et al. 2013: Humans and Nature: How Knowing and Experiencing Nature Affect Well-Being

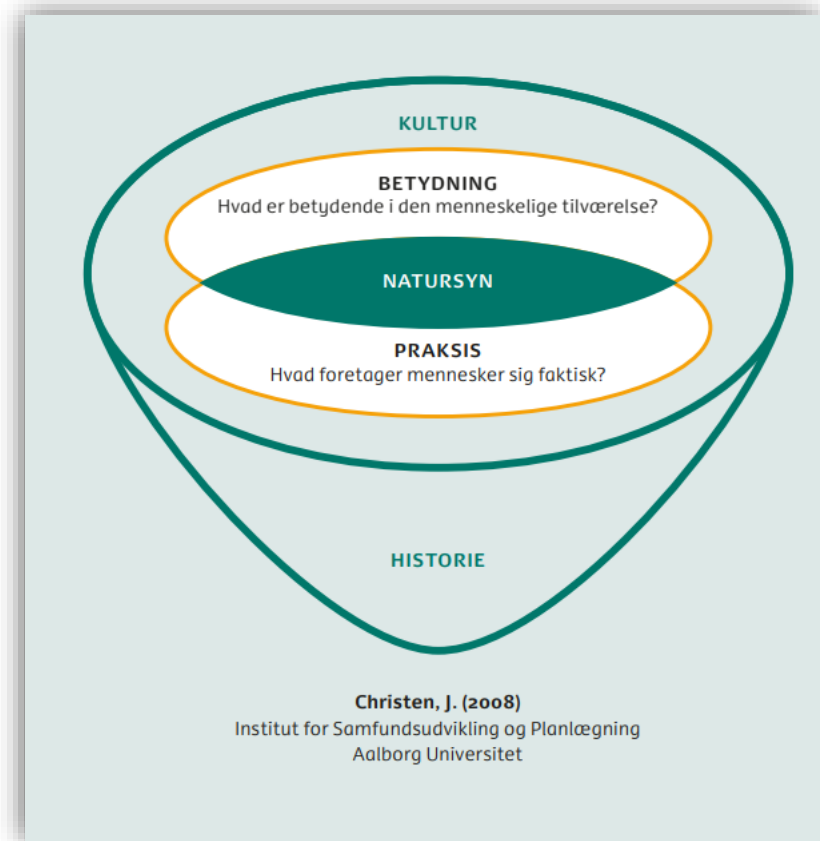
Nogle nedslag i (den historiske) udvikling af natursyn

Ofte har man valgt af kategorisere natursyn, fx to grove hovedkategorier:

- Det **antropocentriske** natursyn – Det **biocentriske** natursyn

Ofte sættes natursyn i relation til et tema, fx **Friluftsliv** (Se Friluftsrådets læringsark):

- En nuancering af ovenstående natursyn:
 - Det **menneskecentrerede** (antropocentriske) natursyn
 - Det **dyrecentrerede** (zoocentriske) natursyn
 - Det **naturcentrerede** (økocentriske) natursyn

Nogle nedslag i den **historiske udvikling** af natursyn

Natursyn kan ses i et historisk udviklingsperspektiv:

- **I takt med at samfundet har udviklet sig, vores arbejdsmarkedet har formet sig, og vi har fået en større bevidsthed om vores relation til naturen**

Et eksempel på historisk udvikling (nuancering) af natursyn:

Nyttepræget – Romantisk – Funktionalistisk – Økologisk

Efter: Hansen, J. S, 1989, Natursyn og planlægning, 1. udgave, SBI-byplanlægning 58

Ikke bare natursyn...

- I nogle sammenhænge vil det give mening at tale om **Landskabssyn** (i stedet for eller supplement til natursyn):

"Take a small but varied company to any convenient viewing place overlooking some portion of city and countryside and have each, in turn, describe the **landscape**...

We may certainly agree that we will see many of the same elements – houses, roads, trees, hills ... but such facts take on meaning only through association; they must be fitted together according to some coherent body of ideas.

Thus, we confront the central problem: any landscape is composed not only of what lies before our eyes but what lies within our heads

Meinig 1979: The Beholding Eye – Ten versions of the same scene

The Beholding Eye

Ten Versions of the Same Scene

D.W. Meinig

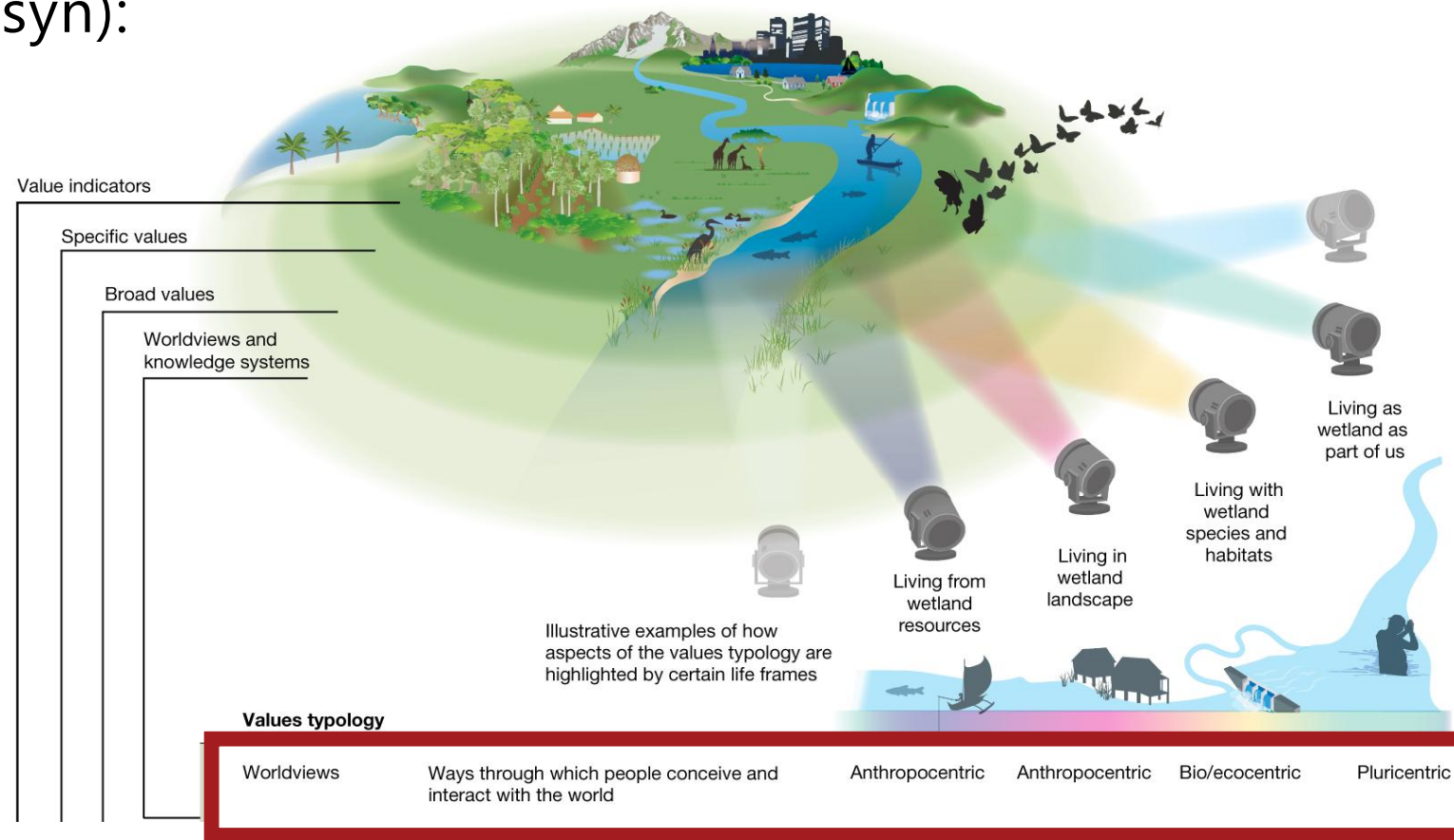
"Landscape" is at once an old and pleasant word in common speech and a technical term in special professions.¹ As Americans become more conscious of and concerned about their visible surroundings—their environment—it is going to crop up more frequently in both realms of conversation and it may be useful occasionally to consider a difficulty that almost inevitably arises as soon as we attempt to communicate beyond very narrow professional circles.

"Landscape as"-kategorier:

- Nature
- Habitat
- Artifact
- System
- Problem
- Wealth
- Ideology
- History
- Place
- Aesthetic

Ikke bare natursyn...

- Og endelig, i nogle sammenhænge vil der tales om "**Verdensbillede**" (verdenssyn):

Value indicators

- Specific values
- Broad values
- Worldviews and knowledge systems

Illustrative examples of how aspects of the values typology are highlighted by certain life frames

Living from wetland resources

Living in wetland landscape

Living with wetland species and habitats

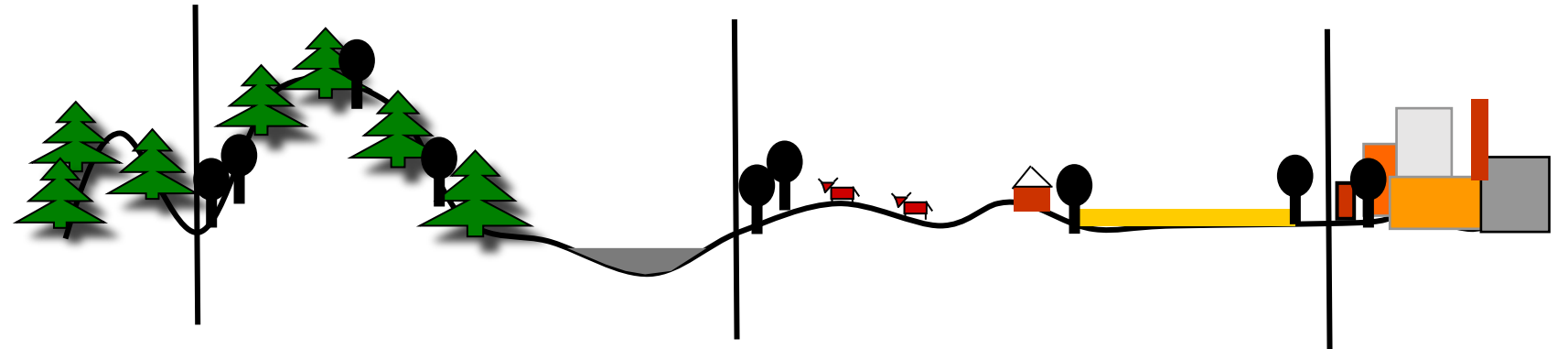
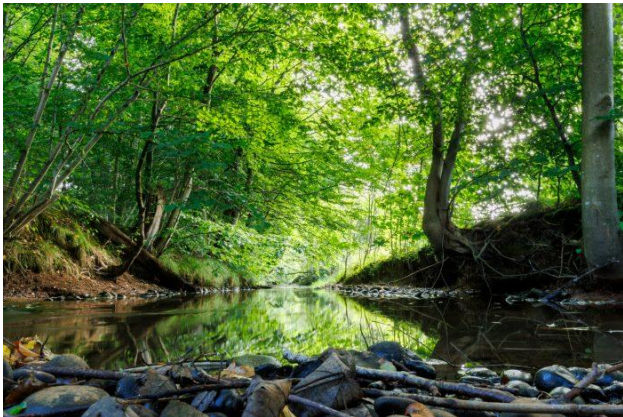
Living as wetland as part of us

Living as wetland as part of us

Ways through which people conceive and interact with the world	Anthropocentric	Anthropocentric	Bio/ecocentric	Pluricentric
Bodies of knowledge, practices and beliefs	Academic, indigenous, local			
Guiding principles and life goals	Prosperity, livelihood	Belonging, health	Stewardship, responsibility	Oneness, harmony with nature
Judgements regarding the importance of nature in particular situations				
Instrumental: means to an end, nature as a resource or asset, satisfaction of needs and preferences, usefulness for people	Fish to sell at market	Health benefits of recreation on the river	Fish as regulators of food web structure and function	Fish to eat
Intrinsic: agency of other-than-humans, inherent worth of biodiversity as ends in and of themselves			The right of fish to exist	Fish as co-inhabitants
Relational: importance of desirable, meaningful and often reciprocal human relationships	Cultural meanings of fishing	Sense of place of a fishing community	Awe inspired by spawning fish	Fish as part of kinship or clan relationships
Quantitative measures and qualitative descriptors				
Biophysical	Tonnes of fish	Physiological effects of being in nature	Number of fish species	Fish as nutrition
Monetary	Price premium of eco-certified fish	Willingness to pay (WTP) for recreational fishing	Non-use (that is, existence and bequest) WTP of a river feature	
Socio-cultural	Gender-specific participation in fishing	Ratings of special places	Legal standing of biodiversity	Narratives of sacred places

Pascual et al. 2023: Diverse values of nature for sustainability

... og hvad er **natur** i det hele taget?

Urørt/Upåvirket

Påvirket (af mennesker)

Vildt

Kultiveret

Ruralt

Urbant

Grønt

Kultur

Gråt

Natur

Naturskov

Skov

Landbrug

By

Kyst

Halvkulturer

Parker

- eller skal vi beskrive naturens
karakteristika for at kalde det natur?
(Vildhed, oprindelighed, kontinuitet og autenticitet)

Delkonklusion

– Introduktion til natursyn:

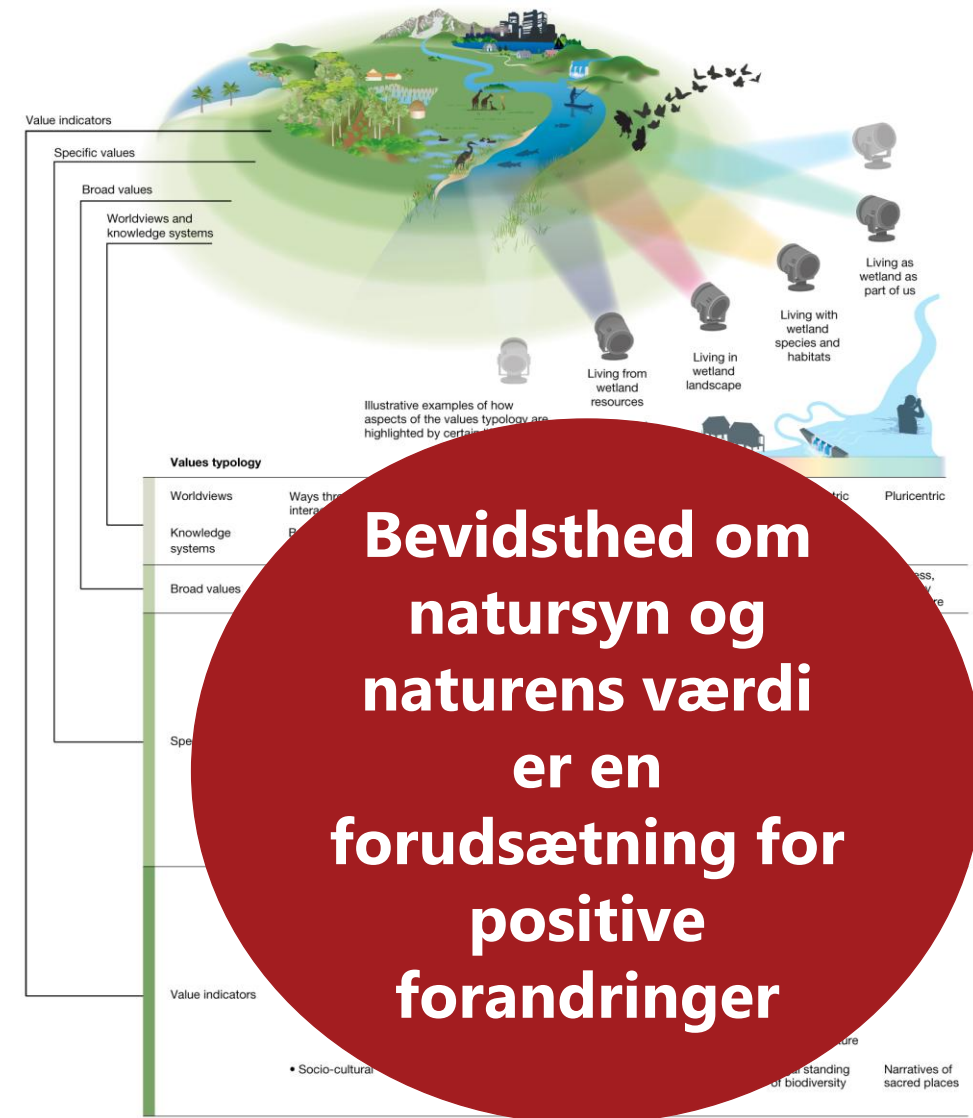
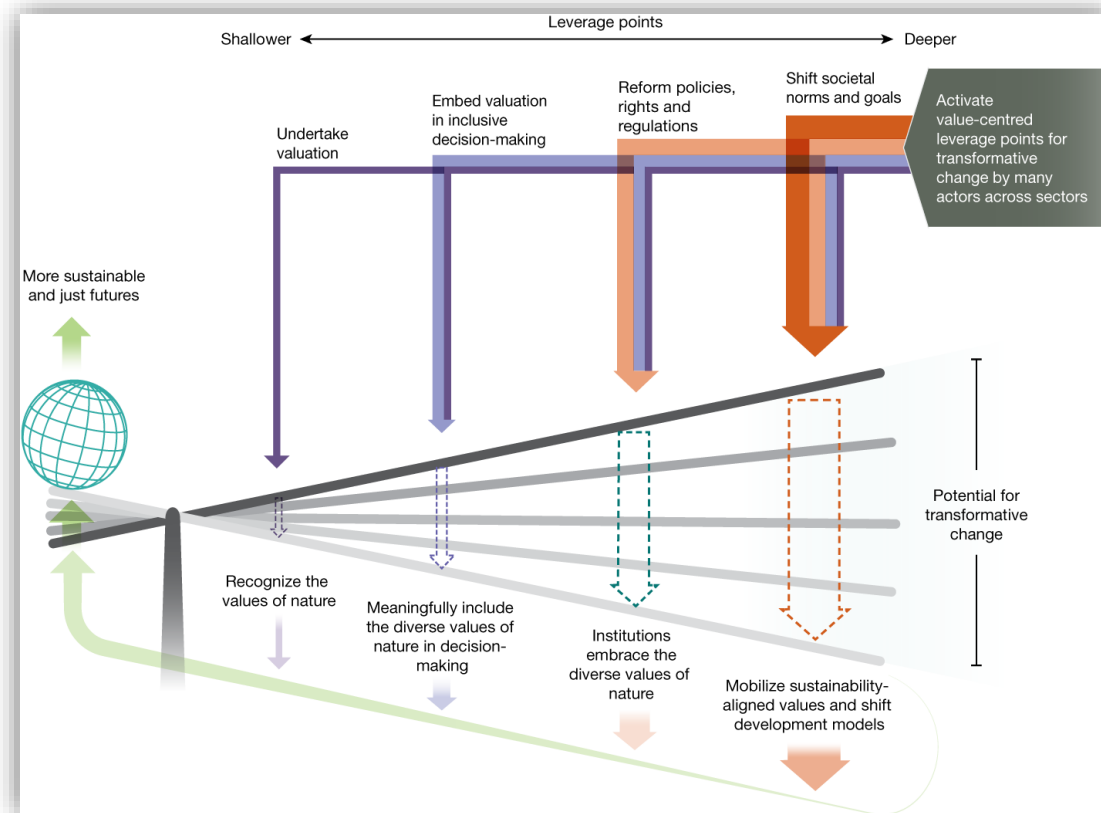
- **Vi er alle i relation til naturen – men bestemt ikke på samme måde**
- **Vi har alle et natursyn – som kan være sammensat**
- **Vi skal være bevidste om, vores forståelse af hvad natur er – ellers risikerer vi at snakke forbi hinanden**

**Nogle nyere modeller ift. forståelse af natursyn /-værdi:
(følgende slides)**

Naturværdier og bæredygtighed – det bredere perspektiv

Pascual et al. 2024 påpeger, at der er behov for en **”transformativ forandring”** (~ mere retfærdig og bæredygtig Verden)

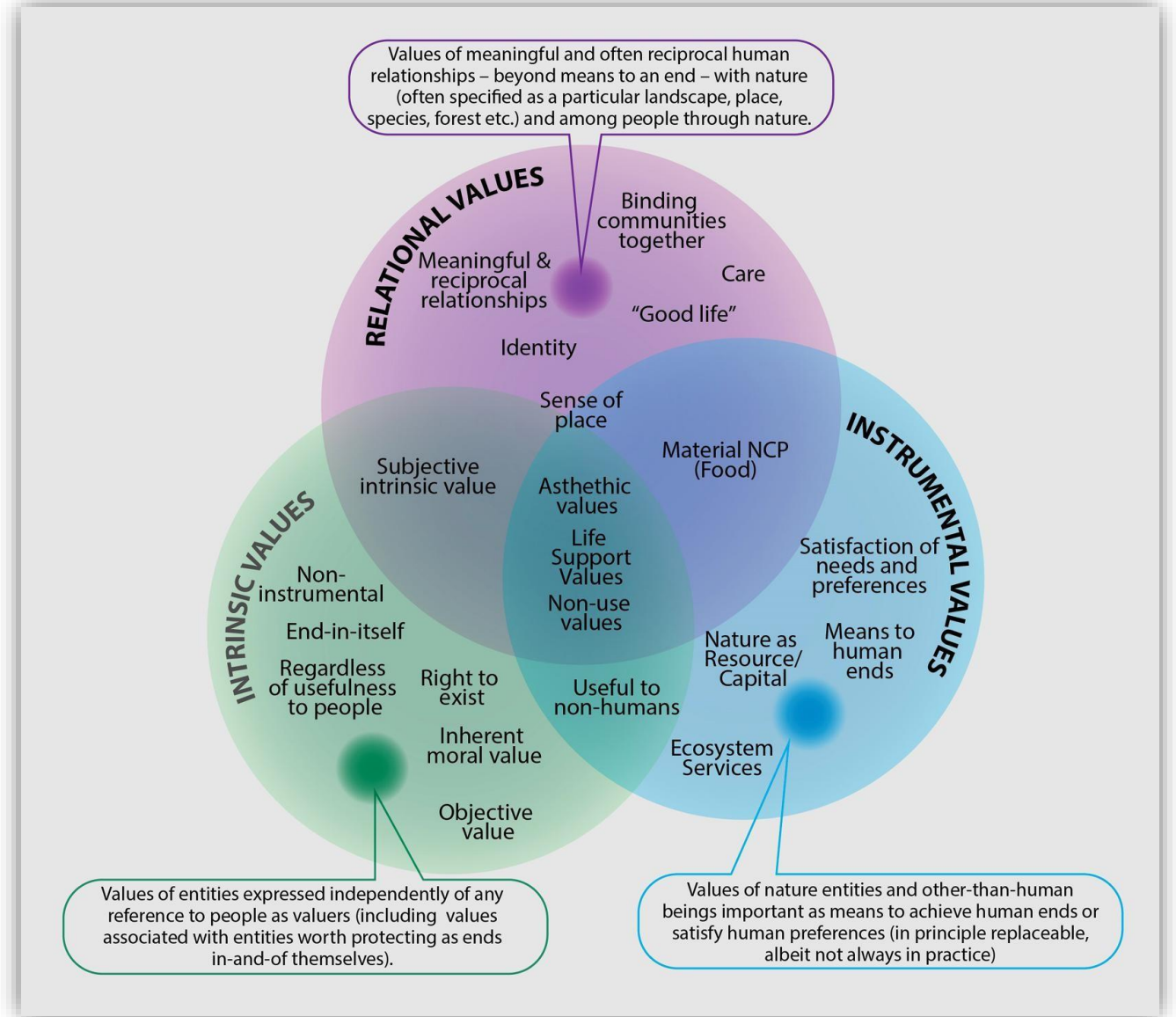
Pascual et al. 2024: Diverse values of nature for sustainability

Hvorfor naturen betyder noget (og hvordan)

Himes et al. 2024 foreslår, at man i sit syn på naturen opererer med tre hovedkategorier af værdier:

- **Relationelle** værdier
- **Instrumentelle** værdier
- **Iboende** ("intrinsic") værdier

Vi bør som mennesker have forståelse for et bredere naturværdibegreb

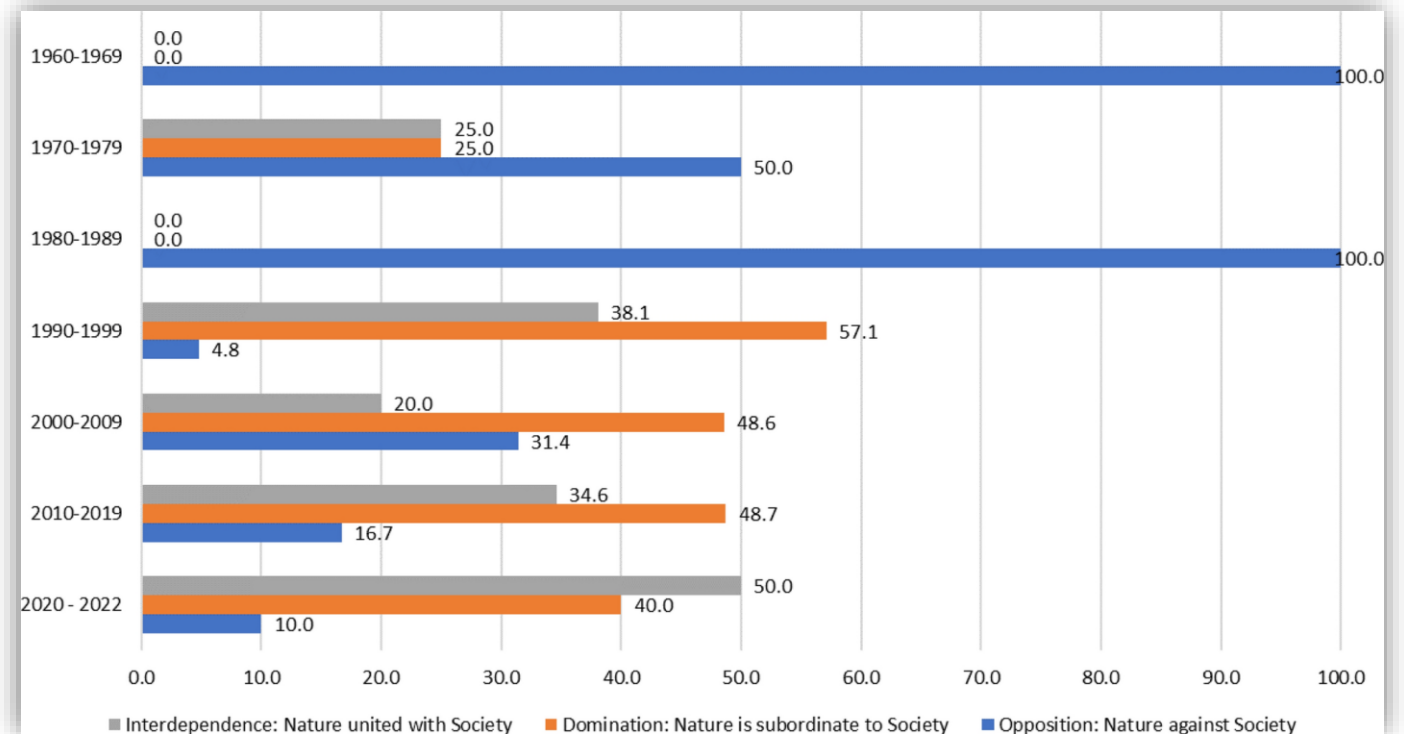

“Naturer” i stedet for natur?

Vidal et al. 2024 har gennemgået historiske kilders forståelse af natur i forhold til samfundet (mennesket):

- Naturen **imod** samfundet
- Naturen **underlagt** samfundet
- Naturen **forenet** med samfundet

Natursynet har
ændret sig
markant over tid

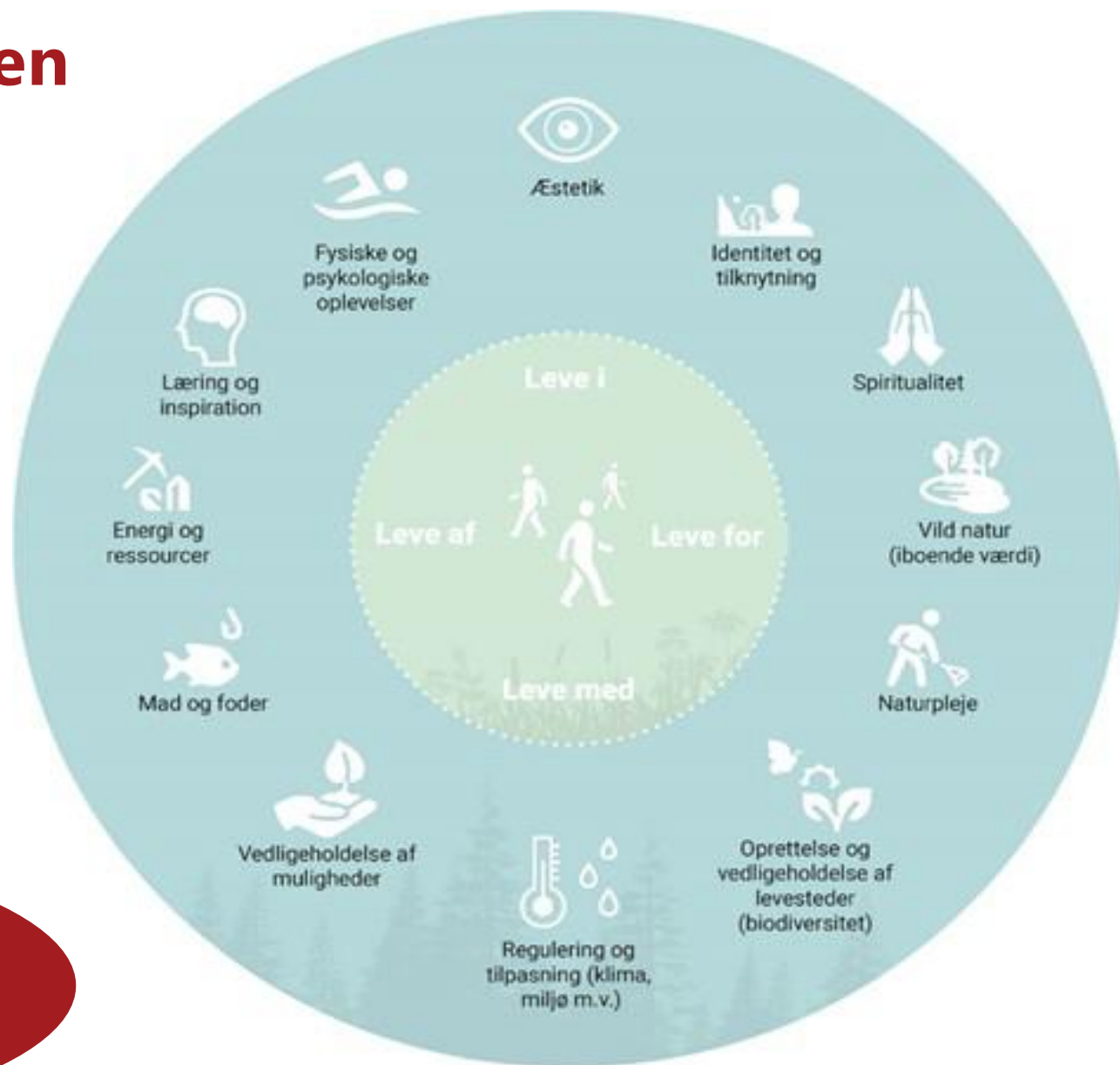
Livsramme-blikket på naturen

O'Connor & Kenter 2019

introducerer værdi-livsrammer, som en måde at anskue vores forhold til naturen. De anviser **4 overordnede kategorier**:

- Leve **i** naturen ("in nature")
- Leve **for** naturen ("as nature")
- Leve **med** naturen ("with nature")
- Leve **af** naturen ("from nature")

**Måden vi lever ift.
naturen har indflydelse
på vores prioriteringer**

Opsamling / delkonklusion på modeller:

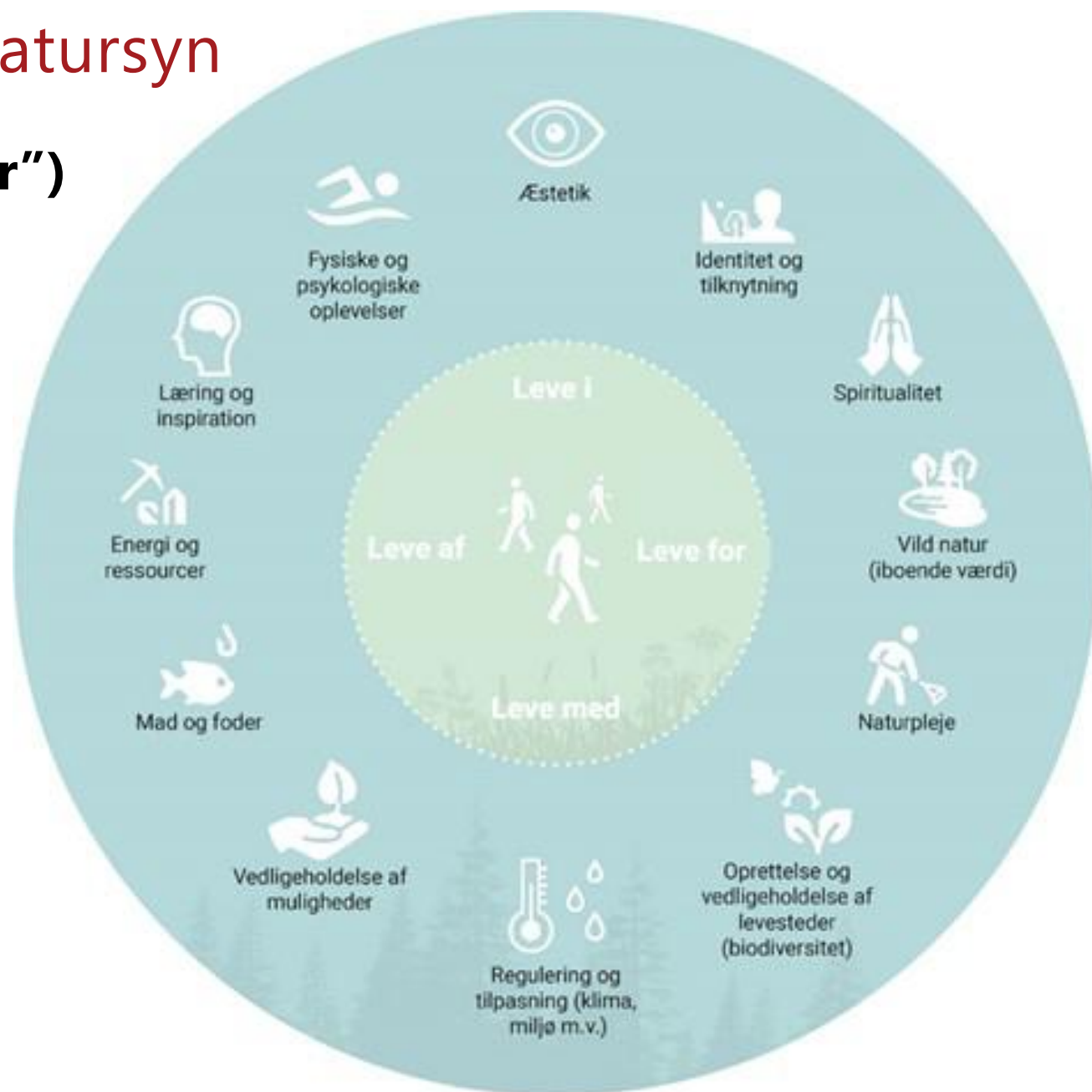
- **Bevidsthed om natursyn og naturens værdi er en forudsætning for positive forandringer**
- **Vi bør som mennesker have forståelse for et bredere naturværdibegreb**
- **Natursynet har ændret sig markant over tid**
- **Måden vi lever ift. naturen har indflydelse på vores prioriteringer**

Kort drøftelse – Mit og dit natursyn

I grupper af 2-3 personer ("naboer")

5-10 minutters tid:

- Orientér dig/er i figuren. Hvad er vigtigt for dig/er, og er der "natursyn" du er særligt præget af?
- I forhold til jeres videre arbejde i Grønt Dialogforum, hvilke perspektiver i figuren (og generelt om natursyn) er vigtige at have fokus på?

Opsamling

– hvad var hovedpunkterne i jeres drøftelse? (er par grupper)

TAK FOR ORDET!

Litteratur

- Himes et al. 2024: Why nature matters
- Vidal et al. 2024: Natures instead of nature
- Pascual et al. 2023: Diverse values of nature for sustainability
- Olufsson et al. 2021: Den menneskelige faktor i landskabet
- O'Connor & Kenter 2019: Making intrinsic values work
- Russel et al. 2013: Humans and Nature: How Knowing and Experiencing Nature Affect Well-Being
- Friluftsrådet 20xx: Natursyn og friluftsliv
- Hansen 1989: Natursyn og planlægning
- Meinig 1979: The Beholding Eye – Ten versions of the same scene